

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **P. D.**, nar. X., bytom D.N., zastúpený advokátom JUDr. László Lengyel, so sídlom Ružová dolina 6, 821 08 Bratislava, proti žalovanému **1/ Československá obchodná banka, a.s.**, so sídlom Michalská 18, Bratislava, IČO: 36 854 140 a **2/ Profesionálna dražobná spoločnosť, s.r.o.**, so sídlom Masarykova 21, Košice, IČO: 36 583 936, o **určenie neexistencie záložného práva**, vedenej na Okresnom súde Dunajská Streda pod sp. zn. 6 C 106/2011, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 18. júna 2013, sp. zn. 10 Co 132/2012, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave z 18. júna 2013, sp. zn. 10 Co 132/2012 **z r u š u j e** a vec vracia Krajskému súdu v Trnave na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Krajský súd v Trnave (ďalej len „krajský súd alebo odvolací“), ako súd odvolací, zmenil rozsudkom zo dňa 18.6.2013, sp. zn. 10 Co 132/2012 rozsudok Okresného súdu Dunajská Streda (ďalej len „okresný súd“) zo dňa 19.4.2012, sp. zn. 6 C 106/2011, ktorým súd prvého stupňa určil, že na základe „Zmluvy o zriadení záložného práva k nehnuteľnosti“ registračné číslo X. zo dňa 18.7.2007 uzavretej medzi žalobcom a žalovaným 1/ nemá žalovaný 1/ záložné právo k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v katastrálnom území V., v obci V. v okrese D. evidovaným na Katastrálnom úrade v T. – Správa katastra D. na liste vlastníctva č. X. ako parcela č. X., druh pozemku zastavané plochy a nádvoria o výmere 96 m², ako parcela č. X., druh pozemku záhrady o výmere 64 m², ako parcela č. X., druh pozemku záhrady o výmere 195 m² a rodinný dvojdom č. 1 postavený na parcele X. súpisné číslo X.. Vo zvyšku žalobu zamietol. Žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov konania. Podľa názoru súdu prvého stupňa obligatórnou náležitosťou zmluvy o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam je v zmysle ust. § 151b ods. 2 Obč. zák. presné určenie pohľadávky

a zálohu. Predmetná zmluva o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam však neobsahuje presné určenie pohľadávky a zálohu. Vykonaným dokazovaním dospel k jednoznačnému záveru, že záložná zmluva vôbec neurčuje ani hodnotu zabezpečených pohľadávok, ani najvyššiu hodnotu istiny, do ktorej sa pohľadávky zabezpečujú, a preto súd prvého stupňa určil, že táto predmetná zmluva nemá všetky podstatné náležitosti, ktoré podľa zákona má mať a podľa § 39 Obč. zák. pre rozpor svojho obsahu so zákonom ju treba považovať za absolútne neplatný právny úkon, nakoľko nemá žiadny právny účinok. Keďže táto zmluva je vyhodnotená ako absolútne neplatný právny úkon, nebolo podľa názoru súdu prvého stupňa žalovanému 1/ platne zriadené záložné právo k nehnuteľnostiam, ktoré sú uvedené v tejto zmluve ako záloh, a preto na jej základe nevzniklo žalovanému 1/ záložné právo k nehnuteľnostiam uvedeným v záložnej zmluve. Z dôvodu, že žalovaný 1/ nemá záložné právo k sporným nehnuteľnostiam, nie je ani oprávnený byť navrhovateľom dražby, a preto na základe tohto určenia žalovaný 2/ nemôže postupovať v dražbe a nie je oprávnený vykonať dražbu. Vo zvyšku žaloby súd prvého stupňa dospel k záveru, že žaloba nie je dôvodná z dôvodu, že žalobca nepreukázal naliehavý právny záujem na ďalších dvoch výrokoch, ktorých sa domáhal, a to na určení, že žalovaný 1/ ako záložný veriteľ nie je oprávnený navrhnúť dražbu a žalovaný 2/ nie je oprávnený organizovať a vykonať takú dražbu. Súd prvého stupňa je toho názoru, že obidva výroky, ktorými sa ukladala povinnosť pre žalovaného 1/ a 2/ nie sú dôvodné a oprávnené záujmy žalobcu sú chránené samotným určením, že žalovaný 1/ nemá záložné právo k jeho nehnuteľnostiam. Súd prvého stupňa konštatoval, že takéto rozhodnutie, pokiaľ sa stane právoplatným, je právne záväzná pre žalovaného 1/ a 2/ už samotným týmto výrokom je zabezpečené, že žalovaný 1/ nie je oprávnený navrhnúť dražbu, predmetom ktorej sú nehnuteľnosti a žalovaný 2/ nie je oprávnený organizovať a vykonať takúto dražbu, pretože ju navrhol žalovaný 1/, ktorý nie je záložným veriteľom. Vzhľadom na tieto skutočnosti žalobu vo zvyšku zamietol. Podľa ust. § 142 ods. 2 O.s.p. rozhodol, že žiadnemu z účastníkov náhradu trov konania nepriznal, nakoľko žalobca nebol v celom rozsahu žaloby úspešný.

Krajský súd, ako súd odvolací, vec preskúmal na základe odvolania žalovaného 1/ a napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 220 O.s.p. zmenil v napadnutej vyhovujúcej časti vo veci samej tak, že žalobu zamietol aj v tejto časti. V časti trov konania žalobcu a žalovaného 1/ rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalovanému 1/ nepriznal náhradu trov prvostupňového konania. Žalovanému 1/ nepriznal náhradu trov odvolacieho konania.

Odvolací súd po preskúmaní veci dospel k názoru, že žaloba aj v časti požiadavky na určenie záložného práva žalovaného 1/ k sporným nehnuteľnostiam bola takou, ktorej chýbalo vecné opodstatnenie, súd prvého stupňa preto nerozhodol správne, ak jej napádaným rozsudkom vyhovel. Odvolací súd v odôvodnení konštatoval, že v prípade snahy zabezpečiť záložným právom viac pohľadávok, treba otázku určenia hodnoty zabezpečenej pohľadávky v zmluve (a takto aj povinnosti nahradenia chýbajúcej hodnoty zabezpečenej pohľadávky údajom o vyššej hodnote istiny, do ktorej sa pohľadávka zabezpečuje) posudzovať vo vzťahu ku každej čiastkovej pohľadávke osobitne (pri ktorom posudzovaní záložnej zmluvy z prejednávanej veci musí byť celkom zrejším, že určenie hodnoty tu bolo v prípade úveru a naopak nebolo u zmluvnej pokuty). Ustanovenie zákona § 151 ods. 3 Obč. zák. používa výrazy istina a pohľadávka v jednotnom čísle a z tohto dôvodu odvolací súd nepovažuje za akceptovateľný názor, podľa ktorého by aj v prípade záujmu na zabezpečení viacerých pohľadávok a nevedenia hodnoty i len u jednej z nich mal byť chýbajúci údaj suplovaný iným o najvyššej hodnote istiny zodpovedajúcej všetkým pohľadávkam. Nakoľko výška pohľadávky na úvere v zmluve určená bola (sumou 3.500.000,- Sk, teraz 116.178,71 €), nebolo potrebné do zmluvy uvádzať aj najvyššiu hodnotu istiny. Bolo treba súhlasiť so žalovaným 1/ v tom, že na zanášanie do zmluvy aj príslušenstva pohľadávky (na úrokoch, resp. poplatkoch) neexistoval žiaden právny dôvod, keďže tu pohľadávkou treba rozumieť výlučne len pohľadávku bez príslušenstva, teda tzv. istinu úveru, rovnako aj v tom, že záujem na inom výklade by mohol dostatočne určité formulovanie príslušných pasáží záložných zmlúv prakticky i celkom znemožniť. Podľa názoru odvolacieho súdu v prípade zmluvnej pokuty bolo rovnako jasným, že tu hodnota aj takejto pohľadávky v záložnej zmluve určená nebola, účastníci zmluvy pre takýto prípad opomenuli do zmluvy zakotviť i alternatívu v podobe určenia najvyššej hodnoty takejto čiastkovej istiny a nedostatok žiadneho z takýchto údajov v zmluve musel vyústiť v záver o neplatnosti príslušného dojednania, avšak neplatnosť takéhoto dojednania nemohla mať za následok neplatnosť dojednania o záložnom práve v celom rozsahu, a to vychádzajúc z ustanovenia § 41 Obč. zák. Odvolací súd v odôvodnení konštatoval, že v súlade so závermi ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu v príslušnej oblasti, šlo vyňať zo zmluvy časti dotknuté neplatnosťou od tých, ktoré žiadnym dôvodom neplatnosti netrpia a neplatnosť následne určiť len vo vzťahu k prvej z oboch takto určených podmnožín. Podľa názoru odvolacieho súdu šlo rozhodnúť len tak, že sa požiadavke zo žaloby vyhovie (a určí sa, že žalobou popierané právo tu nie je a to vôbec), alebo nevyhovie (teda, že sa žaloba požadujúca určenie neexistencie práva zamietne –

či už pre absenciu základného procesného predpokladu takejto žaloby, spočívajúceho v nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení alebo pre vecný dôvod existencie žalobou spochybňovaného práva, a to prípadne aj len vo vzťahu k niektorej z pohľadávok, na ktorých zabezpečenie by tu záložné právo malo slúžiť). Pri takomto výsledku konania mal plný úspech žalovaný 1/, ktorému vzniklo právo na náhradu trov prvostupňového aj odvolacieho konania, avšak odvolací súd mu žiadnu náhradu trov konania nepriznal z dôvodu, že nepodal návrh na priznanie mu akejkoľvek náhrady.

Uvedený rozsudok odvolacieho súdu napadol dovolaním žalobca z dôvodu, že účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.), ako aj z dôvodu, že rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c) O.s.p.). Podľa názoru dovolateľa právne závery odvolacieho súdu sú nesprávne a ust. § 41 Obč. zák. interpretoval nesprávne, keď svoj rozsudok odôvodnil tým, že neplatnosť predmetnej záložnej zmluvy treba posudzovať vo vzťahu ku každej zabezpečenej pohľadávke osobitne. Dovolateľ namieta, že pri posudzovaní otázky, či časť právneho úkonu postihnutú dôvodom neplatnosti je možno oddeliť od ostatného obsahu úkonu treba dbať, aby bola rešpektovaná vôľa účastníkov tohto právneho úkonu s prihliadnutím na účel, dosiahnutie ktorého jeho všetci účastníci sledovali. Dovolateľ má za to, že konajúci sledovali uskutočnenie jednotného právneho následku, v danom prípade zabezpečenie jedinej z pohľadávok označených v predmetnej záložnej zmluve, a z tohto dôvodu nie je možno oddeliť časť predmetnej záložnej zmluvy, ktorou bola zabezpečená pohľadávka žalovaného 1/ na úvere od jej ostatného obsahu – preto predmetná záložná zmluva je v celom rozsahu absolútne neplatným právnym úkonom. Dovolateľ namieta, že mu odvolací súd odňal možnosť konať pred súdom tým, že prvostupňový súd vyslovil absolútnu neplatnosť predmetnej zmluvy pre rozpor svojho obsahu so zákonom v zmysle § 39 Obč. zák., nakoľko predmetná zmluva nemá všetky podstatné náležitosti, ktoré podľa zákona má mať a odvolací súd na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k záveru, že sa na predmetnú vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu § 41 Obč. zák., ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce v danom prípade. Podľa dovolateľa taký právny názor odvolacieho súdu možno považovať za prekvapujúci a v súlade s ustanovením § 213 ods. 2 O.s.p. mal odvolací súd poučiť žalobcu – odvolací súd takto nepostupoval, preto jeho procesný postup mal v dôsledku toho za následok odňatie možnosti konať pred súdom.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd alebo dovolací“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas žalobca zastúpený v súlade s § 241 ods. 1 druhá veta O.s.p., bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.). Dospel k záveru, že podané dovolanie je procesne prípustné a rozhodnutie odvolacieho súdu v napadnutej časti je potrebné zrušiť.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. Keďže v prejednávanej veci smeruje dovolanie proti zmeňujúcemu rozsudku, je dovolanie procesne prípustné.

Dovolací súd sa obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. (a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát). Rovnako je dovolací súd povinný zaoberať sa tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, a to aj v prípade, že neboli účastníkom výslovne namietané, pokiaľ je dovolanie procesne prípustné.

Dovolateľ existenciu procesných väd konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdil a procesné vady tejto povahy v dovolacom konaní nevyšli najavo. Prípustnosť jeho dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

Žalobca v dovolaní výslovne namietal, že odvolací súd mu svojím postupom odňal možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. z dôvodu, že odvolací súd na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k záveru, že sa na predmetnú vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu § 41 Obč. zák., ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo

použitie a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce v danom prípade. So zreteľom na tieto tvrdenia žalobcu sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameril na otázku opodstatnenosti jeho tvrdenia, a zistil, že postupom odvolacieho súdu mu bola v konaní odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Pod odňatím možnosťou konať pred súdom podľa § 237 písm. f/ O.s.p. treba rozumieť taký vadný postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odňala možnosť pred ním konať a uplatňovať procesné práva, ktoré sú mu priznané za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv a oprávnených záujmov. O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznával.

Dovolací súd dospel k záveru, že konanie odvolacieho súdu, z ktorého vzišlo dovolaním napadnuté rozhodnutie, neprebehlo podľa zásad spravodlivého konania, nakoľko tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, v skutočnosti žalobcovi odňal právo namietat' správnosť jeho právneho názoru na inštančne vyššom súde; takýmto postupom žalobcovi odňal možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

V prejednávanej veci odvolací súd totiž zmenil rozhodnutie súdu prvého stupňa z iného právneho dôvodu (pre čiastočnú neplatnosť predmetnej záložnej zmluvy), než ktorým odôvodnil žalobe čiastočne vyhovujúci rozsudok prvostupňový súd (konštatoval absolútnu neplatnosť záložnej zmluvy pre rozpor svojho obsahu so zákonom), a to bez toho, aby umožnil dovolateľovi vyjadriť sa k možnosti takéhoto iného právneho posúdenia veci. Odvolací súd v porovnaní s rozsudkom súdu prvého stupňa založil svoj rozsudok na odlišnom právnom závere, keď konštatoval čiastočnú neplatnosť v zmysle § 41 Obč. zák., nakoľko neplatnosť dojednania o hodnote zabezpečených pohľadávok a najvyššej hodnoty istiny, do ktorej sa pohľadávky zabezpečujú, nemohla mať za následok neplatnosť dojednania o záložnom práve v celom rozsahu a to vzhľadom k tomu, že otázku určenia hodnoty

zabezpečených pohľadávky v zmluve (a takto aj povinnosti nahradenia chýbajúcej hodnoty zabezpečenej pohľadávky údajom o vyššej hodnote istiny, do ktorej sa pohľadávka zabezpečuje) treba posudzovať vo vzťahu ku každej čiastkovej pohľadávke osobitne.

Tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, bolo žalobcovi odňaté právo namietat' správnosť (novo zaujatého) právneho názoru na inštančne vyššom súde. Odvolací súd vyvodil svoj (iný) právny záver zo skutočností, ktoré súd prvého stupňa výslovne právne neposudzoval, resp. nevyhodnotil v neprospech dovolateľa; dovolateľ v odvolacom konaní nemal dôvod namietat' a zdôvodňovať prípadné nesprávne právne posúdenie veci súdom prvého stupňa ohľadne procesnej prípustnosti čiastočnej neplatnosti záložného práva z dôvodu posudzovania každej čiastkovej pohľadávky osobitne tak, ako ju vyhodnotil odvolací súd. Dovolateľ sa v dôsledku toho k samotným (iným) právnym záverom odvolacieho súdu nemal možnosť vyjadriť a predložiť prípadne aj také dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvého stupňa nejavili významnými, avšak z hľadiska právnych záverov odvolacieho súdu boli rozhodujúce. Tým, že odvolací súd tak nepostupoval, znemožnil dovolateľovi realizáciu jeho procesných práv, lebo mu odoprel možnosť prieskumu správnosti tých zistení, ktoré neboli v konaní na súde prvého stupňa považované za právne významné.

Z dôvodu, že odvolací súd zmenil rozhodnutie súdu prvého stupňa z iného právneho dôvodu a vo svojom rozhodnutí vychádzal zo skutočností, ktorými sa súd prvého stupňa nezaoberal, a tým účastníkovi konania neumožnil sa vyjadriť, svojím postupom zaťažil konanie procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. a odňal žalobcovi možnosť konať pred súdom. Uvedená skutočnosť, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne. Dovolací súd tak dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen procesne prípustné, ale aj opodstatnené a ďalej sa s vecnou stránkou dovolania nezaoberal. So zreteľom na to dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a tiež o trovách dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. novembra 2014

JUDr. Ľubor Š e b o, v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Vanda Šimová